

Record de la nostra covardia

ANTONI CLAPÉS

S
U
P
L
I
M
I
N
I
S

Peter Handke ha estat un dels escriptors més influents de la literatura europea contemporània. Autor d'uns textos que van enlluernar –i enlluernar-nos– en els anys 70 i 80 perquè, en uns moments d'incerteses literàries –després de la radicalitat de les avantguardes textuales–, van assenyalar nous camins per a una escriptura que ara s'ubica en la frontera, en els límits, en l'interstici dels gèneres. Una escriptura que –tot transgredint el llenguatge a través de la metanarració– habitava en un no-lloc entre l'autopista i el suburbi marginal de la gran ciutat. Handke, amb una obra molt extensa i editada a l'Estat espanyol de seguida que ho era en alemany, esdevingué un escriptor de culte. Polemista impenitent, elogiat per la crítica més rigorosa, va tocar os quan va defensar públicament, el 1996, les posicions sèrbies i la figura de Milosevic en el conflicte dels Balcans. (Ell, que a *Visc en una torre de vori* (1972) havia criticat tant la literatura compromesa!) Però Handke sabia prou bé en quin cantó es posicionava, perquè els serbis han estat educats en la negació col·lectiva, es veuen a ells mateixos com a innocents i el culpable és, en qualsevol cas, l'altre. I Handke, ell també, negava i nega el que va passar.

Aquesta és la tesi nuclear del llibre de Louise Lambrichs *El cas Handke. Una conversa sense cap contemplació* (publicat per Lleonard Muntaner amb traducció de Josep Maria Lloró i Joana Masó), on posa en qüestió no pas el valor literari de l'obra de Handke –a qui considera “un escriptor de talent”–, sinó la

posició moral de l'escriptor, i es pregunta el perquè del seu posicionament públic a favor de Sèrbia *després* de l'horror de Vukovar i Srebrenica, *després* que declarés al Parlament que calia degollar tots els croats amb una cullera rovellada, *després* que l'Església ortodoxa atiés el foc de l'odi, el mite de la gran Sèrbia. Per aclarir-ho, l'autora furga a fons la biografia i l'obra de Handke a fi de descobrir quin vent mou la seva ploma, quin és el marc secret del seu discurs i constatar que allò que l'ha empès a prendre aquest posicionament és “alguna cosa més forta que ell mateix”. I tot resseguint-ne fil per randa la biografia i l'obra literària, fent-ne una lectura psicoanalítica, troba l'origen del seu capteniment en l'àmbit familiar desestructurat situat en el context històric centreeuropeu (segons que el mateix Handke descriu a *Desgracia impenible*): la mare soltera que acabarà suïcidant-se després d'una existència molt grisa; el pare biològic, “del partit” (nazi); el pare adoptiu de la Wehrmacht: un home miserable, també, amb qui l'escriptor mantindrà una relació distant i tibant...

“La negació impregna tota la seva escriptura (de Handke), i finalment, les seves paraules”, perquè la negació engendra la repetició sota una altra forma (és la compulsió de la repetició freudiana), “fins a esdevenir un negacionista del present”.

Un text que se situa en els confins de la literatura, de la psicoanàlisi (“avui ja no podem dissertar sobre el que és humà sense referir-nos a Freud”) i de la història. Amb aquestes ei-

nes, Lambrichs basteix un discurs que esdevé pura filosofia de la història. Escrit en forma dialògica en què l'altre és absent –potser perquè és substituït, directament, pel lector–, la narració avança a un ritme viu i, malgrat la complexitat dels arguments que s'hi exposen, es llegeix amb avidesa. També cal remarcar que l'edició inclou la comunicació de Lambrichs llegida al Simposi de Vilenica (2007) en què sintetitza en format conferència els arguments abans exposats, i *La fugida*, un text complementari degut a Simona Škrabec, que aporta nous arguments sobre aquest Handke que “és aplaudit perquè demana l'oblit i promet l'expiació”.

Un llibre que vol arribar a *fer pensar*. Il·luminant les posicions de Handke, Lambrichs il·lumina tot el contorn del problema. Recordo que fa anys, en una conversa en temps de la guerra de Iugoslàvia, Matthew Tree va preguntar-me: “Quan els nostres fills ens demanin on érem els europeus el dia que Vukovar va ser arrasada, què els direm?”. Ara Louise Lambrichs afegeix arguments per a una resposta: “Vukovar? Hi vaig ser a l'abril del 1996. Més precisament, vaig ser en un camp de pedres que duia aquest nom. Però no vaig veure Vukovar. Mai no vaig veure Vukovar. Vaig veure'n les ruïnes i moriré amb aquest record. El record, també, de la nostra covardia”.*

Il·lustració:
Guillem Cifré

Ball de xifres perillós

D. SAM ABRAMS

Ha estat constant. D'entrada ens van informar els primers dies de gener que un dels llibres més venuts de l'any anterior, és a dir del 2009, era *Monzó. Com triomfar a la vida*. Xifra més que dubtosa perquè el llibre havia aparegut poc temps abans, la primera setmana de desembre. Després ens han insistit reiteradament que el llibre en qüestió és un autèntic “experiment en crítica literària” quan no passa de ser un catàleg ben treballat, en un format més aviat original, per acompanyar l'exposició sobre l'autor a Santa Mònica.

A finals de gener ens van donar les xifres de visitants a l'exposició i resulta que, amb escassament dos mesos de rodatge, ha estat un gran

èxit: 7.500 persones en total. Si no em fallen els càlculs, estem parlant de 125 persones cada dia. Al cap d'una setmana un diari de prestigi i credibilitat ens dona una nova xifra que supera l'anterior amb escreix. Resulta que l'exposició és tan exitosa que la visiten una mitjana de 600 persones per jornada. Un dissabte a la tarda, en ple apogeu de les 600 persones diàries, vaig comptar una trentena discreta de visitants.

Entenc perfectament que s'han de promocionar les activitats culturals. I està molt bé promocionar insistentment les exposicions sobre escriptors i els catàlegs que l'acompanyen, que són el que quedaran quan la mostra tanqui les portes. També cal dir que és cert

que Monzó és un autor de gran popularitat, una popularitat que s'ha guanyat a pols. Ara bé, exagerar les coses d'aquesta manera, sobredimensionar les coses d'aquesta forma és un trist favor a la cultura catalana i, sobretot, a l'autor.

The King is dead. Long live the King, diuen els anglesos quan coronen un nou rei. L'entorn de Monzó vol que el seu ídol ocupi el tron del gran Porcel desaparegut. Volen que Monzó sigui declarat un clàssic intocable, més enllà de qualsevol dubte. Per què? Perquè el tron de Porcel és buit, perquè Monzó fa anys que mostra signes de debilitat creativa, perquè els valors estètics que encarna Monzó estan passant de moda a una velocitat vertiginosa.

El subtítol del catàleg de l'exposició, *Com triomfar a la vida*, és un bon exemple del recurs retòric que els francesos anomenen *double entendre*. En principi, figura que és un títol completament idiota, una bajanada, però en el fons és una veritat sòlida perquè el llibre narra la curiosa fórmula antiheroica de Monzó per assolir l'èxit a la vida. Fins ara la fórmula ha funcionat, però les coses no es poden forçar. A hores d'ara, Monzó s'ha d'imposar pels seus mèrits artístics intrínsecs i no per estratègies de publicitat de poc nivell i de poca eficàcia. Hi ha una idea molt estesa entre la cultura catalana: que el públic català no té gust ni criteri i s'empassa qualsevol cosa una mica lluent i cridanera. No és veritat. Recordin Salieri.*